Oproepen.

Professor J.P. Goubert, verbonden aan het Centre de Recherches historiques van de Ecole des hautes Etudes en Sciences Sociales te Parijs, heeft belangstelling voor aantekening-boekjes, agenda's, journalen en rekeningboeken van Nederlandse artsen en chirurgen tussen 1750 en 1850. Wie zulke geschriften weet te liggen, wordt vriendelijk verzocht hiervan opgave te doen aan dr. D. de Moulin, Instituut voor Geschiedenis der Geneeskunde, Geert Grooteplein Noord 9, 6525 EZ Nijmegen (080-513359), die voor doorzending zal zorg dragen.

De redaktie van het TGGNWT zou graag beschikken over oude nummers van GeWiNa, Mededelingen van het Genootschap voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen. Wie exemplaren hiervan bezit en bereid is deze af te staan, wordt verzocht kontakt op te nemen met de redaktiesekretaris.

BOEKBESPREKINGEN

Historia ophthalmologica internationalis, uitgegeven door J.P. Wayenborgh Verlag, Basteistrasse 64, D-5300 Bonn 2, B.R.D.

Hoe omvangrijk de geschiedenis der oogheelkunde is blijkt wel uit Julius Hirschberg's *Geschichte der Augenheilkunde* (1899-1918), vier banden in Graefe-Saemisch' monumentale *Handbuch der gesammten Augenheilkunde.*

Onlangs verscheen *Historia ophthalmologica internationalis,* een tijdschrift onder auspiciën van de Academia Opthalmologica Internationalis, geheel gewijd aan dit onderwerp.

Het eerste nummer bevatte een artikel over Von Graefe's opvattingen over het glaucoom dd.1854; een essay over de geschiedenis van het glaucoom; prehistorische en antieke concepties over licht en visus; veranderende inzichten over de pathogenese van de keratitis parenchymatosa; een uitvoerig overzicht van de geschiedenis der oogheelkunde in Japan (waarin ook de Nederlanders een rol speelden); hedendaagse (desastreuze) cataractextracties door "genezers" in Senegal.

De editor principalis prof. Jules Francois uit Gent besloot met een necrologie betreffende de befaamde oogarts Sir Stewart Duke-Elder (1898-1978) en de Griekse hoogleraar John Charamis (1904-1978).

Zelfs een oogarts zal vermoedelijk wel even met de ogen knipperen bij de prijs van dit nieuwe tijdschrift: DM 180 voor vier nummers à 100 blz. per jaar. De kwaliteit der illustraties in dit eerste nummer was matig, maar mogelijk ligt dat meer aan het door de auteurs geleverde fotomateriaal.

G.T. Haneveld.

Ed Taverne, *In't land van belofte: in de nieue stadt. Ideaal en werkelijkheid van de stadsuitleg in de Republiek, 1580-1680* (Maarssen: Gary Schwartz, 1978; ISBN 90 6179 0247) 582 p., ill., *f* 67,40.

De behandeling van de Nederlandse stedebouw in de 17e eeuw heeft tot nu toe veelal sterk onder invloed gestaan van de artistieke opvattingen van architecten en kunsthistorici die rond de eeuwwisseling werkzaam waren. Vooringenomen door hun eigen bouwkundige ideëen konden zij voor het classicisme in het algemeen maar weinig waardering opbrengen. Dit gedateerde oordeel is duidelijk aanwezig in het boek van Max Eisler over de Haarlemse stedebouw (1914). Al is dit negatieve oordeel over het classicisme inmiddels wel grotendeels achterhaald, aan de Nederlandse 17e eeuwse stedebouw is in het licht van deze herwaardering nog maar weinig aandacht besteed.

Na een analyse van het werk van Eisler behandelt Taverne in het tweede hoofdstuk van zijn dissertatie de in de Renaissance in Italië ontstane nieuwe theorieën over de stedebouw. Volgens deze theorieën moest de ruimte zo rationeel mogelijk in regelmatige vormen ingedeeld worden. Cirkel, regelmatige veelhoek en rechthoek waren het ideaal van de bouwmeesters. De verkaveling van de ruimte diende volgens geometrische systemen met vaste onderlinge verhoudingen plaats te vinden. Deze in Italië ontstane ideeën over de "città ideale" vonden hun neerslag in Simon Stevin's vóór 1594 geschreven *Vande oirdeningh der steden* dat echter pas in 1649 door zijn zoon Hendrik werd uitgegeven.

Vervolgens beschrijft Taverne dat de in dit tractaat beschreven theorieën, ondanks hun late publicatie, toch al veel vroeger practische toepassing vonden, vooral buiten de Republiek. In 1600 werd namelijk aan de Leidse Hogeschool een ingenieursopleiding opgericht, waar niet alleen de vestingbouwkundige theorieën van Stevin werden onderwezen, maar ook zijn ideeën over de "ideale stad". Uit het werk van de vele Nederlandse ingenieurs die naar het buitenland trokken blijkt de invloed van Stevin's stedebouwkundige idealen. Daarnaast ontving de opleiding veel toeloop van buitenlandse studenten die na terugkeer naar hun geboorteland het genoten onderwijs in practijk brachten. Dit alles wordt uitvoerig in het derde hoofdstuk beschreven, een voortreffelijke samenvatting van de bestaande literatuur, waar de lezer die enigszins thuis is in deze materie dan ook weinig nieuws zal antreffen. Wat betreft het overzicht van de werkzaamheden van Nederlandse ingenieurs in den vreemde deelt de schrijver terecht mede dat hij slechts een "voorlopig, zij het onvolledig en gebrekkig, beeld" kan geven, daar er op dit terrein nog niet veel onderzoek verricht is (p. 81). Hij baseert zich hierbij vooral op publicaties van G. Eimer, V. Lorenzen en C.S. Widerberger die echter in het bijzonder over de Scandinavische landen schreven, waardoor de invloed van de Republiek op dit gebied wat

overgeaccentueerd wordt. In de Duitse literatuur is nog heel wat meer over Nederlandse ingenieurs in Duitsland te vinden. De werkzaamheden van Johan van Rijswijk en Johan van Valkenburg in vele Duitse steden (de laatste met name in Rostock) hadden bijvoorbeeld vermeld kunnen worden. Ook in Dantzig waren verschillende Nederlandse ingenieurs werkzaam. Merkwaardigerwijs miste ik in de bibliografie Max Jähns', *Geschichte der Kriegswissenschaften, vornehmlich in Deutschland II* (München, Leipzig, 1890), dat een schat aan gegevens bevat over oude, ook Nederlandse, vestingbouwkundige boeken. Verder ontbreekt over de in het kort behandelde Hendrik Ruse een artikel in *Janus* 62 (1975), p. 169-177. Dit zijn maar een paar opmerkingen terzijde, want hier ging het Taverne natuurlijk niet om.

Het essentiële gedeelte van het boek wordt gevormd door het tweede en verreweg langste deel dat de "werkelijkheid" in de Republiek beschrijft. Het bestaat uit vier hoofdstukken, waarin aan de hand van vier voorbeelden (Amsterdam, Leiden, Utrecht en Haarlem) wordt nagegaan of er nu bij de gang van zaken rond de vergroting van deze steden iets terecht kwam van toepassing van de ideeën van architectuurtheoretici. Uitvoerig onderzoek in de archieven van deze steden bracht aan het licht dat deze theorieën eigenlijk niet meespeelden bij de stadsuitleggingen. Terecht heeft het lange hoofdstuk over Amsterdam tot titel "De mythe van het Amsterdamse grachtenplan". Sprak Lewis Mumford (1961) nog van een meesterlijk stadsontwerp, in de practijk waren niet esthetische, maar economische en, soms, militaire motieven, waarbij speculanten een voorname rol speelden, doorslaggevend bij de stadsuitbreiding van Amsterdam. Een stadsplan voor wat langere termijn, zoals Cornelis Pietersz Hooft voor ogen stond, is er niet geweest. Ook in Leiden werd hier en daar de noodzaak van een meer gestructureerde stadsuitleg ingezien, maar in de practijk stond slechts het financiële voordeel van speculanten voorop. In Utrecht is door één van de burgemeesters, Hendrick Moreelse, een plan geformuleerd, waarin de invloed van de "città ideale" duidelijk aanwezig is. Deze stadsuitleg van enorme afmetingen is echter theorie gebleven. Utrecht was in de 17e eeuw een betrekkelijk weinig belangrijke stad, waar een dergelijke uitbreiding economisch gezien beslist niet noodzakelijk was. Nog duidelijker is de "città ideale" van invloed op het goed gemotiveerde plan van Salomon de Bray voor de uitleg van Haarlem. Een plan waaraan volgens Taverne ten onrechte niet veel aandacht besteed is in de literatuur. Toch kwam ook hier van de uitvoering van een stadsuitleg volgens de beginselen van de "ideale stad" niets terecht, hoewel van het stadsbestuur meer dan in de andere steden initiatieven hiervoor uitgingen. "In 't land van belofte: in de nieue stadt" dat zijn titel ontleent aan een gevelsteen van een huis in de eerste stadsuitleg van Leiden (1611) behandelt een interessant en origineel onderwerp uit onze vaderlandse geschiedenis. Het is in zeer leesbare stijl geschreven en fraai uitgegeven.

A.D.A. Monna

Herman Boerhaave, *Kortbondige spreuken wegens de ziektens* (met een inleiding door G.A. Lindeboom; Alphen aan den Rijn: Stafleu's wetenschappelijke uitgeversmaatschappij B.V., 1979; ISBN 90 6016 675 2), lvi + 330 p., ill., *f* 35,00.

Job van Meekeren, *Heel- en geneeskonstige aenmerkingen* (met een inleiding van D. Moulin; Alphen aan den Rijn: Stafleu's wetenschappelijke uitgeversmaatschappij B.V., 1979; ISBN 90 6016 676 0), xxxvi + 501 + xviii p., ill., *f* 45,00.

Als eerste twee uitgaven van de nieuwe medisch-historische herdrukreeks *Librije der Geneeskonst* verschenen bovengenoemde titels. De serie die geredigeerd wordt door M.J. van Lieburg en J.H. Landwehr bijgestaan door een adviescommissie waartoe vier vooraanstaande medisch-historici behoren, heeft ten doel oude medische uitgaven die in de Nederlandse taal zijn geschreven of daarin zijn vertaald in een fotomechanische herdruk opnieuw in ruime mate ter beschikking te stellen van historici, medici en andere geïnteresseerden. Het is een goede keuze geweest de serie te beginnen met de Nederlandse vertaling van Boerhaaves Aphorismen uit 1741. Er zijn immers weinig medische leerboeken geweest die in hun tijd en ook daarna nog zo dikwijls gebruikt werden als juist deze bundel. In zijn inleiding wijst Lindeboom erop dat het succes van dit werk voor een groot deel te danken is aan zijn opzet, eenvoudigheid en helderheid. Hierdoor is het ook nu nog goed leesbaar en bij uitstek geschikt om kennis te nemen van de gevolgen voor Boerhaaves geneeskundige opvattingen van diens stelsel, dat uitging van een mechanisch model van de struktuur van het menselijk lichaam. Van Meekerens Aenmerkingen (1728) zijn de neerslag van de jarenlange praktijkervaring van een Amsterdams chirurgijn. Juist de beschrijving van de geneeskundige praktijk van alledag zoals die in werkelijkheid zich heeft afgespeeld en niet zoals die volgens de leerboeken zou moeten, maakt het lezen van een werk als van Van Meekeren zo aantrekkelijk, is een van de rechtvaardigingen voor deze herdruk die De Moulin in zijn inleiding geeft. Daarnaast wijst hij op de veranderde positie van de heelkunde binnen de medische wetenschap, zoals deze door chirurgijns met de opleiding en kennis als Van Meekeren in de achttiende eeuw tot stand kwam. Een toegevoegd register van aangehaalde schrijvers en medische relaties van Van Meerkeren is een welkome verhoging van de toegankelijkheid van dit boek.

L.C. Palm.

C.C. van Valkenburg, *Bevorderaars der wetenschap. Fragmenten van jaarredes gehouden in de algemene vergaderingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen 1966 - 1978* (Haarlem, 1978; ISBN 90 70024 14 4), 137 p., ill., *f* 20,00.

Jhr. van Valkenburg die van 1966 tot 1978 voorzitter was van de Hol-

landsche Maatschappij der Wetenschappen besteedde sedert 1968 in zijn jaarredes steeds aandacht aan onderwerpen die verband houden met de geschiedenis van deze instelling. Het was een voortreffelijke gedachte om bij zijn afscheid deze historische gedeelten van de jaarredes te bundelen. Aan het aardige boekje dat hierdoor ontstond zijn toegevoegd de woorden uitgesproken bij het afscheid van zijn voorganger, J.E. baron de Vos van Steenwijk en het welkomstwoord tot Prins Claus bij zijn toetreding als directeur van de Maatschappij. De teksten zijn vrijwel ongewijzigd opgenomen in de onderhoudende vorm waarin ze zijn uitgesproken.
De behandelde onderwerpen behoren grotendeels tot de petite histoire. Sommige zijn echter zeker niet zonder belang. Met name is interessant de correctie die wordt aangebracht op de gangbare opvatting dat de oprichting van de Maatschappij uitsluitend het werk zou zijn van een groepje van zeven Haarlemse regenten (p. 79-94). De werkelijk stimulerende figuren van het eerste uur waren ds. C.C.H. van der Aa, Johannes Noppen, opziener van Rijnland en de arts dr. Jan Engelman. Voor de internationale contacten waren de activiteiten van Willem Bentinck (1704-1774) van belang. Slechts één van de regenten, mr. C.A. van Sypesteyn speelde een meer dan formele rol.
Ook voor verschillende andere jaarredes is origineel onderzoek verricht. Met name zijn nog te vermelden bijdragen over de geschiedenis van het gebouw waarin de Maatschappij is gevestigd en degene die het heeft laten bouwen, over de plannen in de Franse tijd om in Haarlem een Hogeschool te stichten, over de rol die bepaalde families, bv. de Crommelin's en de van Lennep's generaties lang in de Maatschappij gespeeld hebben, over Teylers' stichting en over Pieter Langenhuizen die een groot legaat naliet aan de Maatschappij.

A.D.A. Monna.

A.S.H. Breure en J.G. de Bruijn, eds., *Leven en werken van J.G.S. van Breda (1788-1867).* Haarlem/Groningen: Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen / H.D. Tjeenk Willink, 1979; ISBN 90 01 16001 8), 429 p., ill., *f* 95,-.

De Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen heeft langzamerhand een vaste plaats in onze wetenschapshistorische wereld gekregen. Onder haar auspiciën wordt gewerkt aan een uitgave van de Lorentz-correspondentie en verschenen o.a. de monumentale *Oeuvres Complètes* van Huygens, een zesdelig werk over Van Marum en onlangs de hier te bespreken monografie over Van Breda.

Het boek over Van Breda is geschreven door acht auteurs. Het valt uiteen in een bio-bibliografisch gedeelte (hfdst. 1-4) en een gedeelte gewijd aan het wetenschappelijk werk (hfdst. 5-14).

Het eerste gedeelte begint met een korte levensbeschrijving, van de hand van Breure, waarin voornamelijk aandacht wordt geschonken aan de problemen bij zijn benoemingen tot hoogleraar te Gent en te Leiden en later tot secretaris van de Hollandsche Maatschappij en directeur van Teylers Museum. Verder bevat dit onderdeel een lijst van zijn publikaties, een inventaris van het Van Breda-archief en een interessante bloemlezing uit enkele van zijn reisdagboeken.
Van het wetenschappelijk werk komt de fysica het eerst aan de orde. H.A.M. Snelders geeft een degelijke historische analyse van Van Breda's onderzoek over verschijnselen als de galvanische lichtboog, de fysische geleidbaarheid van de electriciteit door vloeistoffen en de Ampère's afstoting. In aansluiting hierop reconstrueert De Bruijn het door Van Breda voor Teylers Natuurkundig Kabinet aangeschafte instrumentarium.

Van Breda had een veelzijdige wetenschappelijke belangstelling. Ook met de natuurlijke historie heeft hij zich, zij het incidenteel, beziggehouden. P. Smit en Th.J.J. Koolen gaan in op de verwikkelingen rond de totstandkoming van zijn enige botanische werk: de onvoltooide beschrijving van een aantal Javaanse planten. In twee summiere en tamelijk povere hoofdstukken deelt Breure vervolgens het een en ander mee over zijn zoölogische publikaties (resp. over walvisachtigen en de nautilus) en over zijn (wan)beheer van het naturaliënkabinet van de Hollandsche Maatschappij.
Van Breda heeft vooral bekendheid gekregen door zijn aktiviteiten op het gebied van de paleontologie en van de geologie. Evenals in zijn overige onderzoek volgde hij ook hier de gebaande wegen. Zijn werk leidde tot uitbreiding van de feitelijke kennis, niet tot nieuwe theoretische inzichten Als paleontoloog heeft Van Breda zich in het bijzonder doen kennen als verzamelaar, voor zichzelf en voor Teylers Musuem. Het is niet geheel duidelijk wat Breure heeft beoogd met het 64 pagina's tellende hoofdstuk waarin hij dit aspect behandelt. Het bestaat uit lange opsommingen van door Van Breda aangekochte fossielen, aangevuld met citaten uit en samenvattingen van de briefwisseling met zijn leveranciers. Serieuze pogingen om een beeld van zijn acquisitie-beleid te schetsen en zijn betekenis als verzamelaar aan te geven ontbreken.
Een groot deel van het boek (176 p.) wordt in beslag genomen door de bespreking van Van Breda's bijdragen tot de geologie. De Bruijn geeft daarvan een nuttig overzicht en gaat o.a. in op zijn ontdekking van het Nederlandse tertiair. L. Ghijs en L. Vercauteren beschrijven gedetailleerd zijn werk in verband met de geologische en mineralogische kartering van de Zuidelijke Nederlanden. Mede aan de hand van recent ontdekte archivalia besteedt M. van den Bosch uitvoerig aandacht aan de dagelijkse gang van zaken in de onder voorzitterschap van Van Breda staande commissie voor de geologische kaart van Nederland. Van den Bosch laat zoveel mogelijk de authentieke documenten spreken. Dit levert boeiende lectuur waarin men

vele nieuwe gegevens vindt over ontstaan en ontwikkeling van het conflict tussen Van Breda en zijn medecommissielid Staring dat in 1855 leidde tot voortijdige opheffing van de commissie.
In het laatste hoofdstuk, over Van Breda als secretaris van de Hollandsche Maatschappij, zet De Bruijn uiteen dat hij zich in deze functie vooral verdienstelijk heeft gemaakt door het uitschrijven van een groot aantal prijsvragen.
Zoals de redacteuren zelf ook hebben opgemerkt is dit niet de definitieve studie over Van Breda. Met name zijn paleontologie en geologie komen voor verder onderzoek in aanmerking. Niettegenstaande de lacunes en ondanks het feit dat enkele bijdragen minder geslaagd zijn, is het boek een welkome uitbreiding van onze kennis van de Nederlandse wetenschap in de 19e eeuw.

R.P.W. Visser

J.H. Buursma, *Nederlandse geleerde genootschappen in de 18e eeuw* (Uithoorn: Discom Fund, 1978; Bibliografische Bijdragen nr. 7) viii + 65 p. fl. 16,-.

In het kader van een middelbare bibliotheekopleiding heeft de auteur een bibliografisch onderzoek verricht naar 40 van Nederlands belangrijkste geleerde genootschappen uit de 18e eeuw. Per instelling geeft zij in het kort informatie over geschiedenis en doelstelling. Waar mogelijk aangevuld met verwijzingen naar secundaire literatuur.
Degenen die enigszins vertrouwd zijn met het onderwerp zullen in dit gestencild boekje weinig nieuws vinden. Als eerste kennismaking met de geleerde genootschappen kan het echter zeker zijn nut hebben.

R.P.W. Visser

Heinar Kipphardt, *De zaak J. Robert Oppenheimer* (Nijmegen: Socialistische Uitgeverij Sun, 1979; ISBN 906 1681 480), 174 p., ill., *f* 18,50 (Sunschrift 148).

De Amerikaanse fysicus Julius Robert Oppenheimer (1904-1967), in 1943 directeur van het laboratorium in Los Alamos waar de eerste atoombom werd ontwikkeld en in 1947 directeur van het Institute for Advanced Studies in Princeton, was een van de slachtoffers van de communistenjacht van senator McCarthy. In 1954 werd hij wegens vermeende communistische sympathieën gedwongen af te treden als voorzitter van de Atomic Energy Commission en pas in 1963 volgde zijn rehabilitatie. Hij was een van die kernfysici die zich bewust waren van de verantwoordelijkheid die zij met de ontwikkeling van de nieuwe atoomwapens droegen. Wat er precies gebeurde bij het "geval Oppenheimer" is te lezen in het niet minder dan 1065 pagina's

tellende rapport van de United States Atomic Energy Commission: "In the Matter of J. Robert Oppenheimer: Transcript of Hearing before Personnel Security Board and Texts of Principal Documents and Letters" (12 april - 6 mei 1954), in 1954 gepubliceerd en in 1970 opnieuw uitgegeven. In 1964 schreef de Duitse schrijver Heinar Kipphardt een documentair televisiespel: "In der Sache J. Robert Oppenheimer", waarvan thans een Nederlandse vertaling is verschenen. Het toneelstuk geeft op dramatische wijze een beeld van de manier waarop toen het onderzoek tegen Oppenheimer is verricht en is het lezen alleszins waard. De SUN-uitgave is verlucht met een aantal foto's. De vertalers (W. Doeleman, P. de Klerk en K. Wientjes) hebben aan deze uitgave een chronologie over Oppenheimers leven en werken toegevoegd, alsmede een vertaling van een gesprek tussen Armin Halstenberg en Heinar Kipphardt ("Ruckedigh — Blut ist im Schuh") dat op 4 september 1977 door de Nord-Deutsche Rundfunk-Hamburg werd uitgezonden. Een bibliografie stelt de lezer in staat meer te weten te komen over de achtergronden van het "geval Oppenheimer".

H.A.M. Snelders

G.A. Lindeboom ed., *Boerhaave's Correspondence, vol III* (Leiden: E.J. Brill, 1979; ISBN 90 04 05916 4), X + 281 p., *f* 80,- (Analecta Boerhaaviana VIII).

Behalve met zijn standaardwerk *Herman Boerhaave. The Man and his Work* (1968), heeft prof. Lindeboom met de serie *Analecta Boerhaaviana* tal van zaken die de Leidse hoogleraar betreffen de geïnteresseerde ter beschikking gesteld. Naast een bibliografie (1959) en ikonografie (1963) publiceerde hij in 1962 en 1964 in twee delen brieven van en aan Boerhaave. Thans is, als deel 8 van de *Analecta*, een derde deel correspondentie verschenen. Het zijn 98 brieven waarvan de meeste (71) van Boerhaave afkomstig zijn. 46 Brieven zijn gericht aan of afkomstig van landgenoten, waaronder een negental brieven (1728-1737) van Boerhaave aan de Arnhemse arts Andreas Comans (1702-na 1776) met medische adviezen voor moeilijke gevallen uit Comans' praktijk. De correspondentie met buitenlanders omvat 51 brieven waaronder een vijftal van Boerhaave aan de in Rotterdam praktizerende arts James Magrath uit de jaren 1733-1735 eveneens met medische adviezen en de vrijwel complete correspondentie uit 1727-1732 tussen Boerhaave en de Merseburgse arts Daniel Wilhelm Triller (1695-1782) over een plan van de laatste een nieuwe editie van de werken van Hippokrates uit te geven. Alle brieven zijn in het origineel en in Engelse vertaling opgenomen. Interessant is ook een bedankbrief van de Utrechtse hoogleraar Petrus van Musschenbroek van 28 oktober 1731 voor de toezending van de *Elementa Chemiae* (1732) omdat hieruit blijkt dat dit leerboek reeds eind 1731 verspreid was. Lindeboom heeft recent over dit

derde deel van Boerhaave's correspondentie geschreven: "Het ligt intussen niet in mijn bedoeling nog meer correspondentie van Boerhaave uit te geven. Het belangrijkste deel ervan vindt men in de drie door mij uitgegeven banden terug" (*Aere Perennius* no. 34 (1979)p. 82-83). Het is te hopen dat hij zijn notities over overige Boerhaave-brieven nog samenvattend wil publiceren, waardoor een zo volledig mogelijk overzicht van de gehele correspondentie vast ligt. In ieder geval zijn kopieën van de — weinig interessante — brieven van Boerhaave aan zijn zwager Jacob Kaau, die zich in het archief van de militaire Kirov Academie in Leningrad bevinden, in zijn bezit (*Aere Perennius* p. 82).

H.A.M. Snelders.

Katalogus van Mode- en Textielgeschiedenis, Samengesteld onder leiding van C. Gravesteijn. (Amsterdam: Economisch-Historische Bibliotheek 1978; *Economisch-Historische katalogus* no. 2.), 84 pp.

Het hier beschreven werk omvat de textiel-historische werken, aanwezig in de Economisch-Historische Bibliotheek. Een groot deel van de opgenomen titels is afkomstig uit de verzameling van wijlen de Heer J.H.J. van Deventer, beroemd kleermaker te Amsterdam en een man die ook grote bekendheid genoot door de opleidingsschool voor het kleermakersbedrijf, waarvan hij jarenlang de leiding had. Van Deventer had een grote interesse voor de geschiedenis van zijn vak en hij reisde vrijwel geheel Europa af, teneinde een unieke collectie geschriften over kleding, mode, enz. samen te brengen. Hij schonk daarbij tevens aandacht aan de technische en economische aspecten van het kleding maken en dat is mogelijk de reden geweest, dat hij zijn waarlijk schitterende collectie na zijn dood (1950) vermaakte aan bovengenoemde bibliotheek.
De huidige katalogus is goeddeels het werk van mevrouw C. Gravesteijn en geeft een overzicht van de collectie Van Deventer, waaraan zijn toegevoegd de werken op het terrein van de textielgeschiedenis, die in de collectie van de Economisch-Historische Bibliotheek aanwezig zijn.
Het samenstellen van een catalogus over kleding, mode en textiel is bepaald geen sinecure, aangezien kleding lang niet uitsluitend een praktisch probleem is, maar bovendien vaak een symbolische en psychologische betekenis heeft. Naar mijn smaak is mevrouw Gravesteijn er in geslaagd de 2132 titels omvattende catalogus overzichtelijk samen te stellen, zodat ook iemand die geïnteresseerd is in de geschiedenis der natuurwetenschap of techniek er van alles in kan vinden wat van zijn gading is. Onderwerpen die aan de orde gesteld worden zijn o.m. het ontstaan van de mode en de geschiedenis van het kostuum; de kleding in de prehistorie, de klassieke periode, middeleeuwen, renaissance, etc.; de ontwikkeling van de kleding in Azië en de

diverse landen van Europa; de relatie tussen mode, kunst en natuur; de psychologie en filosofie van de kleding; kleding en stijl; kostuums voor bepaalde kategorieën klederdrachten, zoals volksklederdrachten, kerkelijke en militaire kostuums, kledingvoorschriften, etc. Voorts bevat het werk vele titels over de ontwikkeling van het kleermakersambacht, het onderwijs en de techniek, het gildewezen, de intocht van machines, verven, weven, etc. Veel literatuur is er ook opgenomen betreffende de economische situatie van de textiel-industrie in de verschillende landen en de relatie werknemer-werkgever in de loop der geschiedenis.

P. Smit.

The history and philosophy of knowledge of

THE BRAIN

AND ITS

FUNCTIONS

Edited by

F. N. L. POYNTER PHD., F.L.A.

This symposium brought together a number of the most distinguished British and American neurologists. The papers and discussions form a valuable survey of our knowledge of the brain from earliest times up to the present day.

ISBN 90 6078 063 9 **Dfl. 48,–**

B. M. ISRAEL B.V.
N.Z. Voorburgwal 264
AMSTERDAM